

УДК 378.147.111+371.322+618.8

Гриб В.А.

Науковий студентський гурток з неврології як одна із форм інтеграційного навчання

Кафедра неврології (зав. кафедри – д.м.н., доцент В.А.Гриб) Івано-Франківського національного медичного університету

Резюме. Висвітлено роль науково-дослідницької роботи студентів як виду самостійного навчання, що сприяє формуванню їх творчих здібностей, отриманню нової інформації, постійному оновленню знань, виховує здатність до саморозвитку. Виступаючи «коучем», керівник студентського гуртка з неврології сприяє вдосконаленню і максимально ефективному використанню особистісних сторін студентів-гуртківців, стимулює їх до глибокого усвідомлення своїх цілей, ресурсів, обмежень, допомагає визначити напрям розвитку особи взагалі і професійного (лікар-невролог) розвитку зокрема. Подано історію студентського наукового гуртка кафедри неврології ІФНМУ, основні напрямки та результати наукових досліджень студентів. Організацію науково-дослідницької роботи студентів як інноваційного методу інтеграційного навчання у формуванні лікаря-спеціаліста визначено чинником інтенсифікації педагогічного процесу при вивченні неврології.

Ключові слова: науково-дослідницька робота, студентський науковий гурток, коучинговий підхід в медичній освіті, клінічне мислення.

Реформа вищої освіти згідно з болонською концепцією вимагає удосконалення педагогічної діяльності, пошуку нових форм індивідуальної роботи студентів, що покращують мотивацію до навчання [1, 3]. Однією із форм підвищення ефективності навчального процесу є його інтенсифікація за рахунок якісних чинників, тобто шляхом напруження розумових можливостей особистості [9]. Залучення студентів до науково-дослідницької роботи є одним із чинників інтенсифікації інтеграційного навчання, так як сприяє формуванню їх творчих здібностей, отриманню нової інформації, яка, вивчаючи сучасні результати науки, примушує постійно оновлювати знання [2, 5]. Процес виконання науково-дослідницької роботи виховує здатність до саморозвитку та прагнення до наукового пошуку [7], стимулює студента працювати із журнальними статтями, монографіями як вітчизняних, так й іноземних авторів, дає можливість викладачу контролювати засвоєння інформації [8]. Отож, враховуючи сучасні підходи до підготовки лікарських кадрів, а також вимоги міжнародної болонської конвенції щодо інтенсифікації учбового процесу, праця в звичайних умовах з студентським науковим гуртком (СНГ) дозволяє викладачу провести індивідуальну стандартизацію та уніфікацію знань студентів, формувати в них основи клінічного мислення та мотивації до всебічного володіння знаннями і вміннями з неврології.

Однією з важливих проблем сучасної професійної освіти є не тільки пошук і розробка, але й удосконалення різних форм підготовки фахівців. Від спектру фундаментальних і професійних знань залежить і процес встановлення завдань студентам як під час заняття, так і під час виконання науково-дослідницької роботи. При цьому велике значення необхідно надавати підходам оцінки об'єктивності і якості творчої діяльності студентів [4]. Відомо, що першочерговим завданням навчального процесу є формування у студентів – майбутніх лікарів лікарського мислення: вміння розмовляти з пацієнтом, визначати всі види діагнозів (в неврології – топічний, попередній, клінічний), проводити диференціальний діагноз, трактувати дані лабораторних та інструментальних методів досліджень. Створення лікарського мислення – це кінцеве завдання клінічної дисципліни. Одним із засобів формування студентів як фахівців є участь їх в СНГ кафедри, яка дозволяє повніше розкривати їм свій інтелектуальний та творчий потенціал. Поряд із надбанням нових теоретичних знань та практичних навичок студент може себе проявити і як особистість.

Важливим аспектом створення і формування спеціаліста є викладач – керівник СНГ, який, як правило, є особистістю всебічно розвинутою, вміє формувати не тільки багаж про-

фесійно важливих знань та вмінь, але й науково-культурний світогляд, розвиток духовних, комунікативних, мовних потреб. Керівник СНГ в аспекті коучингового підходу у формуванні клінічного мислення виступає як «коуч» і сприяє вдосконаленню і максимально ефективному використанню особистісних сторін студентів-гуртківців, стимулює їх до глибокого усвідомлення своїх цілей, ресурсів, обмежень, допомагає визначити напрям розвитку особи взагалі і професійного (лікар-невролог) розвитку зокрема [6]. Адже коучинговий підхід припускає, що кожен учасник вибудовує індивідуальні моделі розвитку на всіх рівнях курсу, а не бере запозичені і створені іншими. Суть коучингу – це розкриття потенціалу особистості для максимізації особистої продуктивності й ефективності у роботі Коучинг концентрується на змінах та трансформаціях людських здібностей вдосконалюватися, щоб змінити поведінку людей, які важко адаптуються. Він також стимулює народження нових, адаптивних та успішних дій.

Історично СНГ при кафедрі неврології функціонує з дня заснування кафедри (1946 р.) і першим керівником його був професор скотський І.Л. В подальшому керівниками СНГ були доцент Барабанова Є.М., професор Герасимчук Р.Д., професор Потапов О.І., професор Пітик М.І., доцент Кульновицька-Сабадош М.Ю. Наукові напрямки СНГ наступні:

- питання етіопатогенезу, діагностики та лікування гострих розладів мозкового кровообігу (різні типи ішемічних інсультів, субарахноїдальний крововилив);
- аспекти сучасної діагностики і лікування захворювань периферійної нервової системи (поліневропатії ендокринного генезу, тунельні синдроми);
- удосконалення електрофізіологічних методів діагностики.

За традицією, що склалася історично на кафедрі неврології, структура засідань СНГ містить в собі як теоретичні питання загальної та спеціальної неврології, так і аспекти практичної роботи з тематичними хворими. Теоретичні питання більш суттєво розкривають анатомо-фізіологічне підґрунтя етіопатогенезу ураження певних структур нервової системи, клінічні прояви та перебіг конкретного захворювання, визначають алгоритми їх діагностики, лікування та профілактики.

Клінічний розбір тематичного хворого дає можливість студентам-гуртківцям спілкування з пацієнтом біля «ліжка хворого», уточнення анамнезу, дослідженню неврологічного статусу, формуванню коректних деонтологічних запитань до пацієнта. Таким чином, за час засідання СНГ (2-3 години) керівник гуртка має можливість спрямувати роботу студентів на інтерактивне засвоєння теоретичного матеріалу шляхом заслуховування доповіді студента із мультимедійною презентацією та організує диспут з даного питання, скеровуючи його на з'ясування проблемної ситуації даної патології, звертаючи увагу на нетиповий перебіг захворювання. На основі катамnestичного дослідження випадків з власного досвіду або з досвіду клініки викладач наводить клінічні випадки, які обговорює із гуртківцями, вислуховуючи кожного з них.

Впродовж навчального року на кафедрі проводиться 8-9 засідань СНГ, що складає 24-27 навчальних годин. Крім цього, проводячи клініко-інструментальні обстеження тематичних хворих, статистичну обробку отриманих даних та опрацьовуючи літературні джерела в бібліотеках чи інтернетмережі, готуючи мультимедійну доповідь-презентацію, студент науковець ще додатково використовує 70-80 годин позааудиторного часу на фахове оволодіння інформацією.

СНГ, що діяв на кафедрі неврології, здійснив вагомий внесок у формування та встановлення першої та подальшої плеяди неврологів і вчених Прикарпаття. На сьогоднішній день в області працює 185 лікарів-неврологів, які майже у 83% були активними гуртківцями СНГ, деякі з них в подальшому стали справжніми фахівцями-науковцями, професорами: д.м.н. з неврології і нейрохірургії Шевага В.І., д.м.н. нейрохірург Мосійчук М.М., д.м.н. Герасимчук Р.Д., д.м.н. Пітик М.І.; обласними неврологами Венгров П.Я., Хоральова Л.Ф., Гавриляк З.П., к.м.н. Чмир Г.С., завідувачими неврологічних відділень: Анохіна М.П., Гевка І.Т., Гавриляк З.П. к.м.н. Чмир Г.С., Чудовиська Л.Д., Котурбаш І.Т. Навчалися в аспірантурі кафедри професор Весельський І.Ш., лікар Перекопська С.М., асистент, к.м.н. Окишан Т.Ю., доцент, к.м.н. Купновицька-Сабодош М.Ю., доцент, д.м.н. Шевчук-Гриб В.А., доцент, к.м.н. Максимчук Л.Т., доцент, к.м.н. Дорошенко О.О. В клінічній ординатурі у свій час навчалися професор, д.м.н. Герасимчук Р.Д. доцент, к.м.н. Унич П.П., лікарі Остапчук Г.С., Гладка Т.П., Медичкий А.Б., асистент Михальчук Т.Д.

На V-VI курсах навчання в медвузі студенти удосконалювали свої теоретичні і особливо практичні знання тільки за участі у роботі СНГ. Останнім часом щорічно в роботі СНГ кафедри неврології приймають участь 10-14 студентів IV-VI-го курсів, які проводять науково-дослідницьку роботу з проблем діагностики і лікування вертебро-базиллярної недостатності, кардіоемболічного ішемічного інсульту, застосування при цьому гірудотерапії, субарахноїдального крововиливу, патогенетичних аспектів та новітніх методів лікування невропатій при ендокринній патології та ін. Поглиблюючи теоретичні знання шляхом реферування літературних джерел та доповнивши їх на засіданні СНГ, гуртківці активно проводять клінічні дослідження, виконуючи транскраніальну доплерографію, дуплексне дослідження судин ший, електронейроміографію не тільки під час засідань гуртка, але й за домовленістю з куратором теми в позааудиторний час. Дані отриманих досліджень гуртківці оформляють у вигляді тез або статей з публікацією в збірниках чи журналах. Щорічно гуртківці виступають з 2-3 доповідями на міжвузівських конференціях студентів та молодих вчених. Так, за період 2000-2012 рік тільки в збірниках ІФНМУ було надруковано більше 50 робіт, керівниками яких були професора Герасимчук Р.Д. Пітик М.І., доценти та асистенти кафедри. Наукові студентські роботи були завершені при навчанні в аспірантурі Дорошенко О.О., Максимчук Л.Т., подано дисертацію до захисту аспірантом Генік С.І., асистентом Михалойко О.Я. Успішно працюють над виконанням кандидатських дисертацій бувши гуртківці-практичні лікарі: заочний аспірант Скрипко Л.А. та пошукач Кубарич Н.І., асистент Михальчук Т.Д., а магістрант Герасимчук В.Р. завершує магістерську роботу. Таким чином, участь студентів у роботі СНГ і виконання ними науково-дослідницької роботи з представленням результатів за аналізом статистично-оброблених клініко-інструментальних даних досліджень у доповідях на різного рівня студентських наукових конференціях та симпозиумах з можливістю активної участі в обговоренні та дискусіях сприяє розширенню як загального світогляду, так і поглибленню теоретичної підготовки лікаря-професіонала. Залучення гуртківців до виконання клініко-мануальних, лабораторно-інструментальних методів обстеження тематичних хворих з проведенням статистично-обробленого аналізу отриманих результатів не тільки оптимізує процес навчання, а й додає в нього творчий компонент та мотивацію до навчання і проведення дослідницької роботи впродовж життя.

З метою наближення самостійного навчання студентів до Європейських стандартів, заохочення їх до роботи в СНГ при кафедрі можна розглядати як альтернативну форму виховання і навчання майбутнього спеціаліста-невролога.

Участь студентів в роботі СНГ з використанням коучин-

гової методики є потужним інструментом навчального процесу з питань неврології, направлених на розкриття особистого потенціалу студента для ефективного досягнення ним рівня професійної майстерності.

Література

1. Булах І.С. Проблеми оцінювання знань студентів у контексті вимог Болонської декларації / І.С. Булах, М.Р. Мруга: матеріали Всеукраїнської наукової навчально-методичної конференції «Нові напрями впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВМ(Ф)НЗ України», (Тернопіль, 11-12 травня 2011р.) – Тернопіль. – 2011. – №2. – С. 20–22.
2. Горчакова Н.О. Робота студентів у науковому гуртку – вид самостійного навчання відповідно до європейських стандартів / Н.О. Горчакова, Т.Ю. Небесна: матеріали Всеукраїнської конференції навчально-наукової конференції присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України «Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу ВМ(Ф)НЗ III-IV рівнів акредитації», (м. Тернопіль, 26-27 квітня 2012р.). – Тернопіль, «Укрмедкнига». – 2012. – С.118–119.
3. З досвіду впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Івано-Франківському національному медичному університеті / М.М. Рожко, Г.М. Ерстенюк, В.В. Капечук, М.О. Іванців: матеріали Всеукраїнської конференції навчально-наукової конференції присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України «Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу ВМ(Ф)НЗ III-IV рівнів акредитації», (м. Тернопіль, 26-27 квітня 2012р.). – Тернопіль, «Укрмедкнига». – 2012. – С. 57–59.
4. Кредитно-модульна система шлях до підвищення ефективності навчання / С.М. Смірнов, Г.П. Победьонна, Б.Ю. Добрін, П.В. Матюхін [та ін.] // Медична освіта. – 2011. – №4. – С. 50–51.
5. Лебедюк М.М. Питання формування основ клінічного мислення у студентів медичного університету / М.М. Лебедюк, І.В. Атаніна: матеріали Всеукраїнської конференції навчально-наукової конференції присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України «Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу ВМ(Ф)НЗ III-IV рівнів акредитації», (м. Тернопіль, 26-27 квітня 2012р.). – Тернопіль, «Укрмедкнига». – 2012. – С. 329.
6. Медведєва М.В. Коучинговий підхід у формуванні клінічного мислення у студентів старших курсів / М.В. Медведєва: матеріали Всеукраїнської конференції навчально-наукової конференції присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України «Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу ВМ(Ф)НЗ III-IV рівнів акредитації», (м. Тернопіль, 26-27 квітня 2012р.). – Тернопіль, «Укрмедкнига». – 2012. – С. 350–351.
7. Місце та роль самостійної роботи студента в кредитно-модульній системі організації навчального процесу / В. М. Ждан, В. М. Бобирьов, О. В. Шешукова [та ін.] // Медична освіта. – 2011. – №2. – С. 52–54.
8. Науковий студентський гурток на кафедрі як одна із форм навчально-виховної роботи / О.В. Зубаренко, К.О. Гуриєнко, Н.Л. Весільник [та ін.]: матеріали Всеукраїнської конференції навчально-наукової конференції присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України «Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу ВМ(Ф)НЗ III-IV рівнів акредитації», (м. Тернопіль, 26-27 квітня 2012р.). – Тернопіль, «Укрмедкнига». – 2012. – С. 308–309.
9. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

Гриб В.А.

Научний студентський кружок по неврології як форма інтеграційного навчання

Резюме. Освітлена роль науково-дослідницької роботи студентів як виду самостійного навчання, що сприяє формуванню їх творчих здібностей, отриманню нової інформації, постійному оновленню знань, виховує здатність к саморозвитку. Виступаючи «коучем», керівник студентської наукової групи по неврології сприяє досягненню і максимально ефективно використанню особистих сторін студентів-кружковців, стимулює їх к глибокому

осознанию своих целей, ресурсов, ограничений, помогает определить направление развития личности вообще и профессионального (врач-невролог) развития в частности. Представлена история студенческого научного кружка кафедры неврологии ИФНМУ, основные направления и результаты научных исследований студентов. Организация научно-исследовательской работы студентов как инновационного метода интеграционного обучения в формировании врача-специалиста определена фактором интенсификации педагогического процесса при изучении неврологии.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, студенческий научный кружок, коучинговый подход в медицинском образовании, клиническое мышление.

Hryb V.A.

Students' Scientific Group of Neurology as a Form of Integrative Teaching

Summary. The role of science and scientific research was ascertained as a form of self-education that promotes students' creative

abilities, helps to gain new information and update knowledge. It facilitates students' self-development. Being the "coach", the head of the Students' Scientific Group of Neurology also helps to improve the personal traits of students and to use those traits as efficiently as possible; stimulates students to a deep understanding of their objectives, resources and restrictions; helps to determine the development of a person in general and as a neurologist in particular. The history of the Ivano-Frankivsk National Medical University Students' Scientific Group of Neurology and the results of the Group's work are presented in the article. Organization of scientific and research work of students as an innovative method of integrative teaching while shaping future physician-specialists is stipulated by the factor of intensification of the pedagogical process while learning neurology.

Keywords: research work, students' scientific group, coaching approach to medical education, clinical thinking.

Надійшла 21.01.2013 року.

УДК 378.147.31+371.315+611

Князевич-Чорна Т.В.

Особлива роль лекції при викладанні теоретичних дисциплін студентам-іноземцям у вищих медичних закладах

Кафедра анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії (зав. каф. - проф. Ю.І.Попович)
ДВНЗ "Івано-Франківський національний медичний університет"

Резюме. Оскільки система Вищої освіти України активно виходить на міжнародний рівень і повинна модернізуватись в контексті міжнародних вимог, а Болонська декларація регламентує підвищення конкурентноспроможності національної освіти у світі, тому інтеграція вітчизняної освіти в європейський і світовий простір передбачає підготовку та модернізацію викладання дисциплін для іноземних громадян. Все більшої ваги починають набувати і проблеми, пов'язані з навчанням іноземних студентів. Тому дана стаття присвячена особливій ролі лекції при викладанні теоретичних дисциплін студентам факультету підготовки іноземних громадян у вищих медичних закладах. В ній представлені основні переваги та недоліки лекційної системи у вищих навчальних закладах, особливості читання лекцій для студентів-іноземців, зазначені основні підходи для створення свідомої мотивації по вивченню фундаментальних дисциплін, оптимізації навчального процесу та кращого засвоєння знань студентами. Це дасть можливість викладачам-лекторам ефективно прищепити інтерес до теоретичних дисциплін і медицини в цілому.

Ключові слова: лекція, теоретичні дисципліни, студенти-іноземці, вищі медичні заклади.

Серед всіх форм учбової діяльності найважливіша роль відводиться лекції, яка одночасно є найскладнішим видом роботи і тому доручається найкваліфікованішим і найдосвідченішим викладачам (як правило, професорам та доцентам) [4].

ВУЗівська лекція – головна ланка дидактичного циклу навчання. Її мета – формування орієнтовної основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу. У житті сучасної вищої школи лекцію часто називають "гарячою точкою".

Слово "лекція" походить від латинського "lectio" - читання. Лекція з'явилася в Стародавній Греції, отримала свій подальший розвиток у Стародавньому Римі і в середні століття. Яскраві сторінки в історію розвитку лекційної форми навчання вписав засновник першого вітчизняного університету М. В. Ломоносов, гідно цінував живе слово викладачів. Він вважав за необхідне систематично і наполегливо вчитися красномовству, під яким розумів "мистецтво про всяку даної матерії червоно говорити і тим схилити інших до свого про неї думку". І тому він радив лекторам "розум свій жартувати

через невпинну вправу в творі і вимові слів, а не покладатися на одні правила і читання авторів" [1, 3].

У чому ж полягають переваги і слабкі сторони лекційної системи у ВНЗ?

Суттєвими перевагами є такі:

- лекція дає можливість реалізувати одну зі стрижневих ідей гуманної педагогіки (творча співпраця педагога зі студентами, спільна емоційна взаємодія);

- лекція активізує мисленнєву діяльність студентів (звісно, якщо вона кваліфіковано прочитана, уважно вислухана і зрозуміла).

- у лекції акумульовано великий обсяг наукової інформації з урахуванням новітніх досягнень тієї чи іншої науки;

- у процесі читання лекції можна врахувати специфіку професійної підготовки студентів, їхні інтереси;

- зміст лекції, процес читання містять у собі значні виховні можливості з погляду розвитку інтелекту студентів, формування морально-духовних якостей, культури спілкування, становлення професійної культури майбутніх фахівців. Яскравою ілюстрацією на користь лекції є думка російської письменниці Марієтти Шагинян: "Учитель на все життя запам'ятовується людям як особистість, як характер, як індивідуальність, як ті "Іван Казимирович" або "Ніна Вікторівна", які неповторні, єдині в долі конкретної людини. Мені здається, сила дії уроку, його запам'ятовуваність, а головне — органічна єдність чогось пізаного розумом з чимось таким, що увійшло у волю і совість, тобто ідеал поєднання навчання з вихованням, — цілком залежить не від якихось теоретичних хитромудроств учених педагогів і методистів, а саме від особи самого вчителя, від його персональної чарівливості, від оригінальності його характеру, від виразності та небанальності його поведінки в класі". І хоча письменниця говорить про шкільного вчителя, це судження значною мірою стосується і викладача вищої школи. Майстерно прочитана лекція — це вистава одного актора, де ми відчуваємо, сприймаємо художні образи, відчуваємо наукові закони в ореолі мистецького оздоблення. Відомий російський письменник А.П. Чехов, пригадуючи лекції свого викладача, професора Г.А. Захар'їна, писав: "Вийшли лекції Заха-